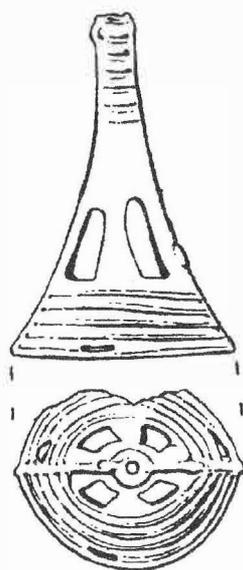

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1990

BRNO 1993

ZUHELNATĚLÉ ROSTLINNÉ ZBYTKY ZE SLOVANSKÉ ZÁSOBNICE V POŠTORNÉ (okr. BŘECLAV). Z výzkumu v Poštorné (FOSFA) předložila dr. B. Kavanová k archeobotanické analýze vrstevnatě uspořádaný shluk zuhelnatělé slámy se zlomky zuhelnatělých prutů a tenkých větví; byl vyzvednut ze slovanské obilní zásobnice - vzorek označený PF35/88 obj. 2, hloubka 90 - 120 cm. Podle písemného sdělení dr. B. Kavanové pochází z 9. stol. Zuhelnatělý shluk má následující složení:

1. zuhelnatělá semena a plody:

Ajuga genevensis, zběhovec lesní - 1 tvrdka

Avena sp., oves - 1 nahá obilka

Avena sativa, oves setý - 1 pluchatá obilka

Chenopodium album, merlík bílý - 5 semen

Echinochloa crus-galli, ježatka kuří noha - 1 obilka pluchatá, 1 obilka nahá

Fallopia convolvulus, svlačec popínavý - 1 nažka

Hordeum distichon, ječmen dvouřadý - 3 okoralé obilky, 16 zlomků včetně z lichoklasu

Polygonum lapathifolium subsp. *nodosum*, rdesno blešník uzlovité - 1 nažka + 1 zlomek

Rosa sp., růže - 10 nažek

Rumex acetosella, šťovík kyselka - 3 nažky

Secale cereale, žito seté - 9 obilek

Setaria sp., bér - 3 nahé obilky

cf. *Teucrium*, ožanka? - 1 tvrdka

Triticum sp., pšenice - 1 snětivá obilka

Triticum dicoccon, pšenice dvouzrnka - 1 obilka, 1 včetně z lichoklasu

Vicia sp., vikev - 1 semeno bez osemení

2. zuhelnatělá sláma:

Cerealia, obilniny - ca 500 ccm zuhelnatělých stébel

3. zuhelnatělé dřevo - zlomky větví a prutů:

Fraxinus excelsior s. l., jasan ztepilý - 13 zlomků

Quercus sp., dub - 45 zlomků

Salix sp., vrba - 44 zlomků

Ulmus laevis, jilm vaz - 9 zlomků

listnáč - 8 zlomků zuhelnatělé borky

U většiny nalezených diaspor možno předpokládat, že jde jednak o zbytky ze slámy použité k obložení jámy, jednak o zbytky obilí a jeho plevelnou příměs. U tohoto nálezu je ovšem těžké rozhodnout, kolik diaspor se tam vtrousilo z vlastní výplně - z obilní zásoby. Kromě obvyklých plevelných druhů obilnin je ojediněle zastoupen zběhovec lesní, druh suchých trávníků a suchých lesních okrajů; v archeobotanických nálezech se vyskytuje poměrně velmi řídko a dosud jej známe pouze z několika objektů z vrcholného středověku. V dané nálezové situaci je rovněž zajímavý výskyt zuhelnatělých nažek růže, jinak častých až ve středověkých odpadních jímkách. Sortiment zjištěných obilovin je shodný s ostatními nálezy na slovanských sídlištích a dokazuje, že se v té době příležitostně vyskytovala i pšenice dvouzrnka.

V analyzovaném zuhelnatělém vzorku slámy byla všechna stébla souběžně uspořádána, podobně jako ve víchu či došku; délka zachovaných rovných stébel dosahovala ca 150 mm a původně byla nepochybně delší. Můžeme tedy předpokládat, že k obložení stěn zásobnice byly používány slaměné víchy či došky - svazky urovnané slámy. K uchycení slaměného obložení sloužily zřejmě vrbové pruty, jejichž zuhelnatělé zlomky byly ve slámě nalezeny; v tomto vzorku

byly společně též zlomky větví dubu, jasanu a jilmu. Silnější zlomky uhlíků těchto tří dřevin mohou pocházet z kolíků zabezpečujících proutěné zpevnění slaměného obložení. U vrby jsem zjistil, že 30 zlomečků pochází z jedno-, dvou- až tříletých proutků a podobně u dubu pochází 10 zlomečků z letorostů.

Problematikou vnitřní adjustace jam - obilnic u Slovanů se velmi zevrubně zabýval J. Kudrnáč (1958), který pro to soustředil množství historických údajů i současných etnografických paralel (cf. též MOSZYNSKI 1929). Zabezpečení slaměného obložení vrbovými proutky, větvičkami a kolíky obilné jámy cituje Kudrnáč z okolí Piešťan. Nověji se této problematice dotýká Slavkovský (1988) a zmiňuje se též o druhu slámy donedávna ještě používané - byla "režná" tj. ze žita (Secale). Hensel (1965) upozorňuje, že kromě slamnaté výstelky se používala k obložení stěn jámy i borka z břízy. Nález zuhelnatělého zbytku slámy ze zásobice v Poštorné je tedy ojedinělým konkrétním dokladem v našich zemích z doby hradištní.

Literatura

HENSEL, W. 1965: Slowianszczyzna wczesnosredniowieczna. Warszawa.

KUDRNÁČ, J. 1958: Skladování obilí v jámách-obilnicích. Vznik a počátek Slovanů, Praha, 2, 233-252.

MOSZYNSKI, K. 1929: Kultura ludowa Slowian. Kraków.

SLAVKOVSKÝ, P. 1988: Roľník a jeho práce. Bratislava.

Verkohlte pflanzliche Überreste aus einer slawischen Vorratsgrube in Poštorná (Bez. Břeclav). Analysiert wurde ein kleineres Probeexemplar der verkohlten Wandverkleidung aus Stroh von einer Vorratsgrube. Erhalten blieben verkohlte Überreste von Weideruten, mit denen die Strohwiepen auf den Wänden der Vorratsgrube befestigt waren; zur Sicherung der dünnen Ruten dienten stärkere Pflöcke aus Esche, Eiche und Ulme. Es ist dies ein Unikatfund in unseren Ländern, denn bisher war Stroh zur Verkleidung von Vorratsgrubenwänden nur aus ethnographischen Parallelen bekannt. Was für ein Getreide in der Grube deponiert war wissen wir nicht, denn es blieben nur einige Gerste- und Roggenfrüchte und nur eine Emmerfrucht erhalten.

Emanuel Opravil, AÚ ČSAV Brno

UKONČENÍ VÝZKUMŮ NA ZNOJEMSKÉM HRADĚ (okr. ZNOJMO).

Archeologický výzkum, prováděný v letech 1987 - 1990 v areálu znojemskeho hradu, zhodnotili členové široké odborné komise, kteří se též za přítomnosti zahraničních badatelů v hojném počtu sešli ve Znojme dne 25. 9. 1990. O vlastním jednání a jeho výsledcích nás dobře informuje přijatý závěrečný protokol, který pro tuto zprávu zčásti přejímáme.

Více než čtyřicetičlenná komise byla svolána ředitelem AÚ ČSAV v Brně dr. J. Tejralem, DrSc., v souvislosti s ukončením výzkumných terénních prací, které byly na znojemskeém hradě v blízkosti rotundy sv. Kateřiny zahájeny sondážemi na podzim r. 1987 a probíhaly plně tři sezóny. Vedle tohoto plošně velkého výzkumu (přes 500 m²) se v jarních měsících r. 1989 uskutečnil samostatný výzkum uvnitř rotundy sv. Kateřiny, který již byl v průběhu r. 1989 komisionálně několikrát posouzen. Výsledky obou výzkumů byly již částečně publikovány v podobě kratších zpráv a odborných článků v časopisech (KLÍMA 1989, 1990, 1991, 1992). Podrobné studium, které v současné době probíhá, vyústí v souborné zpracování problematiky v rámci grantového úkolu vedoucího výzkumu a autora této zprávy.

Členové komise se seznámili s konečnými výsledky archeologických prací. V připravené expozici o rotundě vyslechli podrobný výklad vedoucího výzkumu dr. B. Klímy, CSc., zaměřený na historický vývoj znojemskeho hradu a vlastní výsledky archeologického bádání: 1) B. Klíma

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1990

<i>Vydává:</i>	Archeologický ústav Akademie věd ČR Brno Koliště 19
<i>Odpovědný redaktor:</i>	Dr. Jaroslav Tejral
<i>Redakce:</i>	Dr. Eduard Droberjar (vedoucí redaktor) Dr. Lumír Poláček, Dagmar Vorlíčková
<i>Překlady:</i>	Dr. R. Tichý, E. Tichá
<i>Kresby:</i>	A. Krechlerová a autoři příspěvků
<i>Na titulním listě:</i>	bronzový přívěsek z depotu v Polešovicích
<i>Tisk:</i>	Tiskárna Gloria, Rosice u Brna
<i>Evidenční číslo:</i>	ÚVTEI-73332
<i>Vydáno jako rukopis:</i>	450 kusů